

ตามรอย อาทิตย์อุทัย

แผนสร้างชาติไทยสมัยคณะราษฎร

ณัฐพล ใจจริง เขียน

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ คำนำเสนอ

ตามรอยอาทิตย์อุทัย:
แผนสร้างชาติไทยสมัยคณะราษฎร

ตามรอยอาทิตย์อุทัย

СДАТЬ

ตามรอยอาทิตย์อุทัย: แผนสร้างชาติไทยสมัยคณะราษฎร

ณัฐพล ใจจริง

ตามรอย

ราคา ๓๙๐ บาท

ตามรอยอาทิตย์อุทัย : แผนสร้างชาติไทยสมัยคณะราษฎร

• ญัตติพล ใจจริง

พิมพ์ครั้งที่ ๑-๒ : มิถุนายน-กรกฎาคม ๒๕๖๓

พิมพ์ครั้งที่ ๓ : กันยายน ๒๕๖๓

ราคา ๓๙๐ บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรม
ญัตติพล ใจจริง.

ตามรอยอาทิตย์อุทัย : แผนสร้างชาติไทยสมัยคณะราษฎร.

พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : มิถุน. ๒๕๖๓.

๓๕๒ หน้า.

๑. ไทย-ประวัติศาสตร์. ๒. ไทย-การเมืองและการปกครอง.

๓. การพัฒนาประเทศ-ญี่ปุ่น. I. ชื่อเรื่อง.

๙๕๙.๓

ISBN 978 - 974 - 02 - 1700 - 8

สำนักพิมพ์มิชชัน | www.matchonbook.com

- ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คตะนาท, สุพจน์ แจ็งเว็ว, นงนุช สิงห์เดชะ
- ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : อพิสิทธิ์ วีระจาวุฑฒาน
- รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : วุจิรัตน์ ทิมวัฒน์, มณฑล ประภากรเกียรติ
- บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุญปาน
- บรรณาธิการเล่ม : ปกรณ์เกียรติ ดีโรจนวานิช
- พิสูจน์อักษร : โชติช่วง วัฒน
- กราฟิกเลย์เอาต์ : อรอนงค์ อิศเรศอุดม
- ศิลปกรรม : นุสรุา สมบุรณรัตน์
- ออกแบบปก : นันทนิชา ศรีวุฒิ
- ประชาสัมพันธ์และการตลาด : ภิรมย์ สุวรรรัตน์, ณัชชา เขียวกล

บริษัทมิชชัน จำกัด (มหาชน) : ๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล

ประชาชนวัฒน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๑๒๓๕

โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๕๕๑๘

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มิชชัน ๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาชนวัฒน์ ๑

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๐๐๐, ๒๑๐๘

โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๙๐๐๓

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทมิชชัน จำกัด (ในเครือมิชชัน)

๑๒ ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาชนวัฒน์ ๑ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๐-๓๓๕๓

โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๙๐๑๒

Matchon Publishing House a division of Matchon Public Co., Ltd.

12 Tetsabannurman Rd., Prachanivat 1, Chatuchak,

Bangkok 10900 Thailand

ใบกรณีนี้หนังสือมีลิขสิทธิ์จากการพิมพ์

เช่น หน้าราคาหลาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เล่มกลับหัว

กรุณาติดต่อมาที่ email: matchonbooksales@gmail.com

หรือ inbox: matchonbook เพื่อขอแก้ไขเล่มใหม่

หากท่านต้องการสั่งซื้อหนังสือเล่มนี้
จำนวนมากในราคาพิเศษ
โปรดติดต่อโดยตรงที่ บริษัทมิชชัน จำกัด
โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๓๓๕๓
โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๙๐๑๒

MATCHON
PREMIUM
PRINT
ฝ่าย MATCHON PREMIUM PRINT
บริษัทมิชชัน จำกัด (มหาชน)
รับผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท
โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๐-๐๐๒๑ ต่อ ๒๔๑๙, ๒๔๒๔
โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๙๐๑๒

คำนำเสนอ

“เมื่อชนชั้นนำไทย ทวิหาญี่ปุ่น และ Japanization”

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (๘)

กรวหน้าพากย์

(๑๘)

๑ บทนำ

๒

๒ เมื่ออาทิตย์ทอแสง :

ญี่ปุ่นในฐานะศูนย์อำนาจใหม่ของเอเชีย

๒๐

ญี่ปุ่นช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ในสายตาของสามัญชน

นักปฏิรูปและนักปฏิวัติไทย

๒๒

๓ อุดมรุ่งของระบอบประชาธิปไตยไทย

ภายใต้ระเบียบเอเชียใหม่

๓๘

ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นภายหลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕

๔๐

ญี่ปุ่นกับการสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยไทย

ในช่วงแรกเริ่ม

๔๙

ท่าทีของญี่ปุ่นต่อการเยือนของรัฐมนตรีไทย

๕๗

๔ เมื่อสังคมไทยมองไปยังญี่ปุ่น ๗๒
หนังสือการเมืองเล่มเล็กกับกระแสความตื่นตัวของสังคมไทย ๗๕

๕ มองตะวันออก :

คณะราษฎรกับการพัฒนาประเทศไทย	๑๐๐
คณะราษฎรกับมหาอำนาจใหม่	๑๐๒
เมื่อคณะราษฎรเยือนญี่ปุ่น	๑๐๕
การดำเนินงานกิจการตำรวจญี่ปุ่นของขุนศรีศรากร	๑๑๖
คณะราษฎรสายทหารเรือกับการดำเนินงานการทหารในญี่ปุ่น	๑๑๘
การดำเนินงานการพัฒนาประเทศไทยของหลวงกาจสงคราม	๑๒๔

๖ “ญี่ปุ่นกำลังก้าวหน้า สยามจะก้าวตามไปได้หรือ” :

ความมุ่งหวังของผู้แทนราษฎร	๑๓๖
ผู้แทนราษฎรชุดแรกกับการพัฒนาประเทศไทย	๑๓๘
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเยือนเกาหลีและแมนจูเรีย	๑๕๐

๗ การนำเข้าวิทยาการ : เมื่อข้าราชการไทยเยือนญี่ปุ่น ๑๖๔
จากเคนโดถึงโรงเรียนอนุบาล :

การดำเนินงานของข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ	๑๖๖
ทหารบกกับการทหารแต่เห็นความเข้มแข็ง	
ทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น	๑๖๘
กองทัพเรือไทยกับการนำเข้าวิทยาการเรือดำน้ำ	
และการพาณิชย์นาวี	๑๗๑
กองทัพบกกับการนำเข้าวิทยาการทหาร	๑๗๘
นานาวิทยาการจากญี่ปุ่น : กิจการตำรวจ ผังเมือง	
ศุลกากร วิทยุกระจายเสียง และการแพทย์	๑๘๓

๘ “ไซโยนาระ” :

นักศึกษาและปัญญาชนเยือนแดนซาอุด์	๑๙๕
คณะทูตวัฒนธรรมไทยไปญี่ปุ่น	๑๙๖
กุหลาบ สายประดิษฐ์ ปัญญาชนในแดนซาอุด์	๒๐๐
การทัศนศึกษาในญี่ปุ่นของนักศึกษาไทย	๒๐๓
ญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์	๒๑๔

๙ จาก “วิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ” สู่ “สร้างชาติ”

การก่อตัวของนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาล ภายหลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕	๒๓๒
การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์และวิทยาการภายในสังคมไทย	๒๔๙
การสร้างความเป็นสมัยใหม่ทางเศรษฐกิจ	๒๕๒
การสร้างความเป็นสมัยใหม่ทางสังคมและวัฒนธรรม	๒๖๙
“ไทยมหาอำนาจ” การขยายอำนาจทางการทหาร	๒๘๑

๑๐ เมื่ออาทิตย์อัสดง

บรรณานุกรม	๓๑๕
------------	-----

เมื่อชนชั้นนำไทย ถวิลหาญี่ปุ่น และ Japanization

ถ้าจะเอ่ยนาม นักประวัติศาสตร์กลางเก่ากลางใหม่ที่เรียกได้ว่า อยู่แถวหน้าในเวทีวิชาการประวัติศาสตร์ไทย ณ. วันนี้ ญัฐพล ใจจริง น่าจะเป็นหนึ่งในอันดับต้นๆ เขามีหนังสืออย่างน้อยก็ ๒ เล่มที่สร้างชื่อเสียงให้เขาในฐานะนักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ นั่นคือ *ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ* (หนังสือชุดกษัตริย์ศึกษา/ฟ้าเดียวกัน, ๒๕๕๖) กับ *กบฏบวรเดช : เบื้องแรกปฏิบัติการปฏิวัติสยาม ๒๔๗๕* (พิมพ์ครั้งแรก, ๒๕๕๙ และครั้งที่ ๒, ๒๕๖๐)

ญัฐพลเล่าให้ฟังว่า “หากจะหักล้างถึงหนังสือเล่มที่ผูกพันมากคือ *ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ* (ทั้งนี้) เนื่องจากเป็นผลงานที่รวบรวมขึ้นจากบทความที่เขียนในวาระต่างๆ กว่า ๑๐ ปี ส่วนกบฏบวรเดช : *เบื้องแรกปฏิบัติการปฏิวัติสยาม ๒๔๗๕* (ก็) เป็นหนังสืออีกเล่มที่เขียนขึ้นด้วยความยากลำบาก เนื่องจากข้อมูลกระจัดกระจายมาก และที่ผ่านมา เป็นเรื่องเล่าจากมุมมองมุมมองหนึ่งเท่านั้น”

“ดังนั้น (เขา) จึงต้องการให้ข้อมูลมาจากทั้งสองฝั่ง ได้ส่งเสียงออกมาสู่สังคมอีกครั้งว่า เกิดอะไรขึ้นกันแน่ (เขา) ใช้เวลารวบรวมข้อมูลเพื่อเขียนเกือบ ๑๐ ปี หนังสือเล่มนี้ (กบฏบวรเดช : เบื้องแรก

ปฏิบัติการปฏิวัติสยาม ๒๔๗๕) เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองผ่านบันทึกความทรงจำของเหล่าบุคคลที่เกี่ยวข้อง เคล้าควันปืนและเสียงปืนใหญ่ในสงครามแย่งชิงระบอบการปกครองของไทย (เขา) มีความสนใจในประเด็นต่างๆ ของประวัติศาสตร์การเมืองไทย (และ) ขณะนี้ (เขา) สนใจเป็นพิเศษในประวัติความสัมพันธ์ไทยกับมหาอำนาจในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ และชีวิตของผู้คนที่ได้รับผลกระทบจากสงครามที่ถูกสืบลื่อนไปจากประวัติศาสตร์ของไทย”

ณัฐพลเกิดเมื่อปี ๒๕๑๔ คือก่อนเหตุการณ์ “วันมหาปิติ” ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เพียง ๒ ปี และเมื่อเกิด “วันมหาวิปโยค” ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เขาก็มีอายุเพียง ๕ ขวบ เขาเกิดในครอบครัวชนชั้นกลางที่มีพื้นเพเป็นคนต่างจังหวัด แต่เกิดในกรุงเทพฯ ใช้ชีวิตนักเรียนมัธยมศึกษาที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ตลอด ๖ ปี ระหว่างเรียนประทับใจในนักเขียนชื่อ กุหลาบ สายประดิษฐ์ ผู้เป็นนักเขียนสามัญชน...

เขาสนใจประวัติศาสตร์และโบราณคดีมาแต่เด็ก แต่สุดท้ายเลือกเรียนคณะรัฐศาสตร์ สำนักธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ ในปี ๒๕๓๒ (เมื่ออายุได้ ๑๘ ปี) ในช่วงก่อนเกิดการรัฐประหารปี ๒๕๓๔ ของ รสช. หรือคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (National Peace Keeping Council - NPKC) อันเป็นคณะนายทหารที่ก่อการรัฐประหารยึดอำนาจจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ซึ่งนำโดยคณะทหารของพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผบ.สส. และพลเอก สุจินดา คราประยูร ผบ.ทบ. และนำมาซึ่งการประท้วงต่อต้านโดยประชาชนผู้ต้องการประชาธิปไตย และเกิดเหตุการณ์ “พฤษภาเลือด” ปี ๒๕๓๕ ขึ้น (เหตุการณ์นี้ไม่สมควรเรียกว่า “พฤษภาทมิฬ” เพราะชาวทมิฬซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของอินเดียได้นั้น หากได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นองเลือดของคนไทยด้วยกันเองบนถนนราชดำเนินของกรุงเทพฯ ไม่!!!)

สมัยเรียนปริญญาตรีที่ธรรมศาสตร์ วัฒนพลมีความประทับใจในการเรียนประวัติศาสตร์การเมืองกับ ศ. ลิขิต อีระเวคิน และเคยเรียนนิชาประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวกับ ศ. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ได้ท่องเที่ยวสนุกแถมความรู้ สร้างความประทับใจในการเรียนเป็นอย่างมาก เขาเคยแอบนั่ง “ซิพอิน” เรียนกับ ศ. ธงชัย วินิจจะกุล ก่อนอาจารย์ไปสอนในสหรัฐฯ ทำให้ตระหนักว่า ความจริงมีหลายมุมมอง

วัฒนพลเล่าว่า “ด้วยเหตุที่เป็นนักเรียนรัฐศาสตร์ จึงสนใจประวัติศาสตร์การเมืองด้วย (และเขา) เห็นว่า แม้จะเป็นประเด็นที่ไม่ทันสมัยตามทิศทางการวิชาการของโลกตะวันตก แต่เป็นหัวใจของการศึกษาประวัติศาสตร์ของไทย เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เล่าเรียนมา คือ รัฐศาสตร์ และเห็นว่าประวัติศาสตร์การเมืองยังคงเป็นประกาศาสที่ส่องสว่างของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย (และ) ประวัติศาสตร์การเมืองไทย ยังคงมีเรื่องราวที่ต้องศึกษา รอคอยขุดค้นและอธิบายจากนักวิชาการเพื่อเข้าใจปัจจุบันอีกมากมาย”

วัฒนพลเรียนจบปริญญาตรี สาขาการเมืองการปกครอง เมื่อปี ๒๕๓๖ เขาได้เกียรตินิยมอันดับสอง ได้รางวัลทุนภูมิพล เขาเรียนต่อปริญญาโทที่ธรรมศาสตร์จนจบในปี ๒๕๔๐ แล้วย้ายไปต่อปริญญาเอกทางรัฐศาสตร์การเมืองเปรียบเทียบที่จุฬาลงกรณ์จนจบในปี ๒๕๕๒ รวมแล้วใช้เวลา ๑๖ ปี สำหรับปริญญาตรี โท และเอก

ในขณะเดียวกัน เขาก็ทำงานหาเลี้ยงชีพไปด้วย คือ เป็นพนักงานบริษัทปูนซิเมนต์ไทย แล้วผันตัวเองไปเป็นนักข่าวเศรษฐกิจระหว่างประเทศให้กับหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง พร้อมๆ กับการเรียนต่อปริญญาโท

เขาสมัครเข้าเป็นอาจารย์ประจำที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปี ๒๕๔๑ พร้อมๆ กับการเรียนระดับปริญญาเอก คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เขาทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเมืองไทยสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา (พ.ศ. ๒๔๙๑-

๒๕๐๐)“ ภายใต้การควบคุมของ รศ. ดร. กุลลดา เกษบุญชู-มัต ที่ทำให้ต่อมาเขาได้รับทุนไปค้นคว้าวิจัยที่มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-เมดิสัน สหรัฐ และมีโอกาสได้เรียนกับ ศ. ธงชัย วินิจจะกุล พร้อมๆ กับโชคดีได้เข้าไปค้นคว้าวิจัยที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติสหรัฐ จนสามารถเขียนวิทยานิพนธ์เสร็จสิ้น และได้รับการพิจารณาว่าอยู่ในระดับดีมาก

สำหรับหนังสือเล่มล่าสุดที่อยู่ในมือของท่านทั้งหลายนี้ คือ ตามรอยอาทิตยอุทัย : แผนสร้างชาติไทยสมัยคณะราษฎร เป็นผลงานวิจัยที่มีชื่ออันยาวเหยียดว่า “ตามรอยอาทิตยอุทัย : การแสวงหาตัวแบบ ‘สร้างชาติ’ ของกลุ่มผู้นำการเมืองใหม่ ข้าราชการและปัญญาชนไทย พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๔”

ณัฐพลเล่าให้ฟังว่า “งานวิจัยชิ้นนี้ผมทำขึ้นในระหว่างได้รับเชิญเป็นนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเกียวโต ในปี ๒๕๖๒ ใช้เวลาเขียน ๖ เดือน โดยผมเก็บข้อมูลเรื่องนี้เป็นเวลาประมาณ ๑๐ ปี ผมมีความสนใจในการเมืองไทยสมัยใหม่ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในระหว่างการเก็บหนังสือเก่าๆ เกี่ยวกับการเมืองไทยที่ผ่านมา ผมได้แรงบันดาลใจในการเขียนงานชิ้นนี้จากงานของ อ. ธงชัย วินิจจะกุล ที่ศึกษาประวัติศาสตร์โดยใช้บันทึกความทรงจำของชนชั้นนำในสมัยรัชกาลที่ ๕ ในการตรวจราชการภูมิภาค

ต่อมาผมได้พบว่า หนังสือที่ผมสะสมไว้ มีบันทึกการเดินทางของคณะราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และประชาชนที่เดินทางไปต่างประเทศ อีกทั้งเห็นว่า ที่ผ่านมากการศึกษาบทบาทของคณะราษฎรมักถูกสนใจแต่เพียงมิติทางการเมือง แต่มีคนค้นคว้าในเรื่องบทบาททางเศรษฐกิจของพวกเขาน้อย และมักถูกปรัามาจากนักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจที่ผ่านมามีว่า ‘เป็นความว่างเปล่า’ ดังนั้น ผมจึงเริ่มค้นคว้าและเขียนเรื่องดังกล่าวโดยนำการเมืองไทยวางลงในบริบทการเมืองโลกในช่วงต้นถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ในช่วงที่ญี่ปุ่นก้าวขึ้นมาในเวทีโลก

และพบว่ามีความสัมพันธ์ต่อกัน”

ตามรอยอาทิตยอุทัย : แผนสร้างชาติไทยสมัยคณะราษฎร ประกอบด้วยทั้งหมด ๑๐ บท ที่ชี้ให้เห็นสภาพทางการเมืองและนโยบาย เศรษฐกิจของรัฐบาล “คณะราษฎร” ในชุดของนายกรัฐมนตรี พจน์ พหลโยธิน (พระยาพหลพลพยุหเสนา) กับจอมพล ป. พิบูลสงคราม ระหว่างปี ๒๔๗๕ ถึง ๒๔๘๔ คือ ๑๐ ปี จากการปฏิบัติเปลี่ยนแปลง การปกครองจนถึงการระเบิดขึ้นของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบของการพัฒนาของไทยนั้น นอกเหนือจากการมีรูปแบบตาม ประเทศในโลกตะวันตก หรือ “อัสตงคตาทิวัตน์” (Westernization) ที่ ลอกเลียนแบบจากสหราชอาณาจักร (United Kingdom-Anglicization) ในยุคสมัยลัทธิอาณานิคม (ตรงกับยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของ ๓ รัชกาลคือ ๕-๖-๗ (๒๔๑๑-๒๔๗๗ หรือ ๖๖ ปี) กับแบบของสหรัฐ อเมริกา (USA-Americanization) ในยุคสมัยของสงครามเย็น ซึ่งตรงกับ รัชสมัยอันยาวนาน ๗๐ ปีของรัชกาลที่ ๙ (๒๔๘๙-๒๕๕๙) ที่ปรากฏ ควบคู่กันแบบขึ้นๆ ลงๆ ไปกับ “ลัทธิทหาร” (Militarism) ของรัฐบาล ป. พิบูลสงคราม (ยุคหลัง) ตลอดจนช่วงสมัยอันยาวนานของรัฐบาล สฤษดิ์-ถนอม-เปรม-สุจินดา-ประยุทธ์แล้วนั้น ยังมีการพัฒนาอีกรูปแบบ หนึ่งที่ผู้นำไทยต้องการลอกเลียนแบบจากประเทศในโลกตะวันออก ที่มักจะถูกมองข้ามไป นั่นคือ ตามแบบของญี่ปุ่น ที่เราอาจใช้คำรวมๆ ว่า Japanization

ดังนั้น ใน ๕ บทแรก จึงเสมือนการปูพื้นให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ญี่ปุ่น ได้ปฏิรูปประเทศมานับตั้งแต่สมัยจักรพรรดิเมจิ จนประสบความสำเร็จ เท่าเทียมกับประเทศในโลก/ฝรั่ง/ตะวันตกและทำสงครามทางทะเลพิชิต รัสเซียได้อย่างไร รวมทั้งในตอนที่ญี่ปุ่นก้าวเข้าสู่ยุคสมัยของลัทธิทหาร/ อำนาจนิยม มีนโยบายแบบลัทธิจักรวรรดินิยม คือ ขยายอิทธิพลเข้า ยึดครองดินแดนทั้งในผืนแผ่นดินใหญ่และน่านน้ำของเอเชีย (ได้วัน

เกาหลี แมนจูเรีย/แมนจูแก้ว) รุกล้ำเข้ามาในเขตอิทธิพลของสหรัฐฯ (ฟิลิปปินส์), ของฝรั่งเศส (อินโดจีน), ของฮอลันดา (อินโดนีเซีย) และของสหราชอาณาจักร (มลายา สิงคโปร์ พม่า และอินเดีย) ซึ่งก็คือดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ในเวลานั้นมีไทยเป็นเอกราชอยู่เพียงชาติเดียว และไทยก็เพิ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ คือ การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ที่รัฐบาลใหม่ของผู้นำใหม่อย่างคณะราษฎรกำลังมองหาและต้องการมหามิตรใหม่ๆ อย่างญี่ปุ่นนั่นเอง

ในครั้งหลังของหนังสือ บทที่ ๖ ถึง ๑๐ (บทที่ ๙ ดูจะยาวเป็นพิเศษ แต่บทที่ ๑๐ ซึ่งเป็นบทสรุป ก็ดูจะสั้นและรวบรัดเป็นพิเศษเช่นกัน) จึงเป็นเรื่องความสัมพันธ์อันสนิทแนบแน่นระหว่างรัฐบาลใหม่ของไทยกับรัฐบาลลัทธิทหารญี่ปุ่น ที่การไป “ดูงาน” เพื่อเรียนรู้รูปแบบของการพัฒนาแบบญี่ปุ่นเป็นไปอย่างเข้มข้น กว้างขวาง และลุ่มลึก ทั้งการไปเยือนจากระดับรัฐบาล ระดับรัฐมนตรี ระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (จากการเลือกตั้งและแต่งตั้ง) รวมทั้งข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือน มากหน้าหลายตา ตลอดจนนักหนังสือพิมพ์ ปัญญาชน อย่างเช่น “ศรีบูรพา” หรือกุหลาบ สายประดิษฐ์ และการส่งคนไทยไปเรียนหนังสือต่อที่ญี่ปุ่น (มีจำนวนถึง ๒๐๐ คนในช่วงก่อนเกิดสงครามโลก) มีคนที่น่าสนใจอย่างเช่น บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (ต่อมาเป็น ส.ส. เชียงราย) ฯลฯ

และนี่ก็เป็นที่มาของการที่รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องกับนโยบายและการดำเนินการทางเศรษฐกิจในรูปแบบของลัทธิชาตินิยม (ชาชาติ/Nationalistic/Military) ที่กลายเป็นรูปแบบหลักของลัทธิทหาร แทนรูปแบบเสรีนิยม (Liberal) ของเจ้าและขุนนาง หรือรูปแบบของสังคมนิยม (Socialist) ของผู้นำปีกซ้าย

ผู้เขียนมีความเห็นว่า หนังสือเล่มนี้น่าจะเปิดมุมมองใหม่ ๆ ให้การถกเถียงยุคสมัยของประวัติศาสตร์ไทย ในยุคที่คณะราษฎรหรือ

ผู้นำใหม่เรื่องอำนาจ และเป็นยุคที่ฝ่ายเจ้า/ขุนนางหรือผู้นำเก่าตกต่ำที่สุด กว้างขวางยิ่งขึ้น

ผู้เขียนเชื่อว่าญี่ปุ่นแม้จะแพ้สงคราม ถูกยึดครอง และถูกสหรัฐอเมริกาลงโทษด้วยการเขียนรัฐธรรมนูญให้ใหม่ ห้ามญี่ปุ่นมีกองทัพ ห้ามมิให้พระจักรพรรดิถือว่าเป็นเสมือนองค์เทพ/เทนนินะ และห้ามมิให้มีกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพคุ้มครองก็ตาม แต่ความสำเร็จในการฟื้นตัวหลังสงครามทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับหนึ่งในทศวรรษ ๑๙๗๐ และแม้แต่จนตรากเท่าทุกวันนี้ ญี่ปุ่นก็ยังถือว่าเป็นประเทศชั้นนำอยู่ ดังนั้น ความนิยมชมชื่นต่อญี่ปุ่นหรือรูปแบบของ Japanization ก็ยังเป็นที่ถวิลหา ถูกนำมาเปรียบเทียบกับอ้างอิง พูดถึง และใฝ่ฝัน ใคร่อยากได้ อยากรู้อยากเห็นในหมู่มนุษย์คนไทยทั่วไป ซึ่งไม่ได้จำกัดแค่ในคนชั้นสูง หมู่นักวิชาการ ปัญญาชน นิสิตนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังคงไปกว้างขวางในระดับล่างด้วยซ้ำ

ครับ หนังสือเล่มนี้เป็นตัวแทนของประวัติศาสตร์พิสดาร long history ของไทยและญี่ปุ่นที่น่าสนใจ น่าเรียนรู้อย่างยิ่ง

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

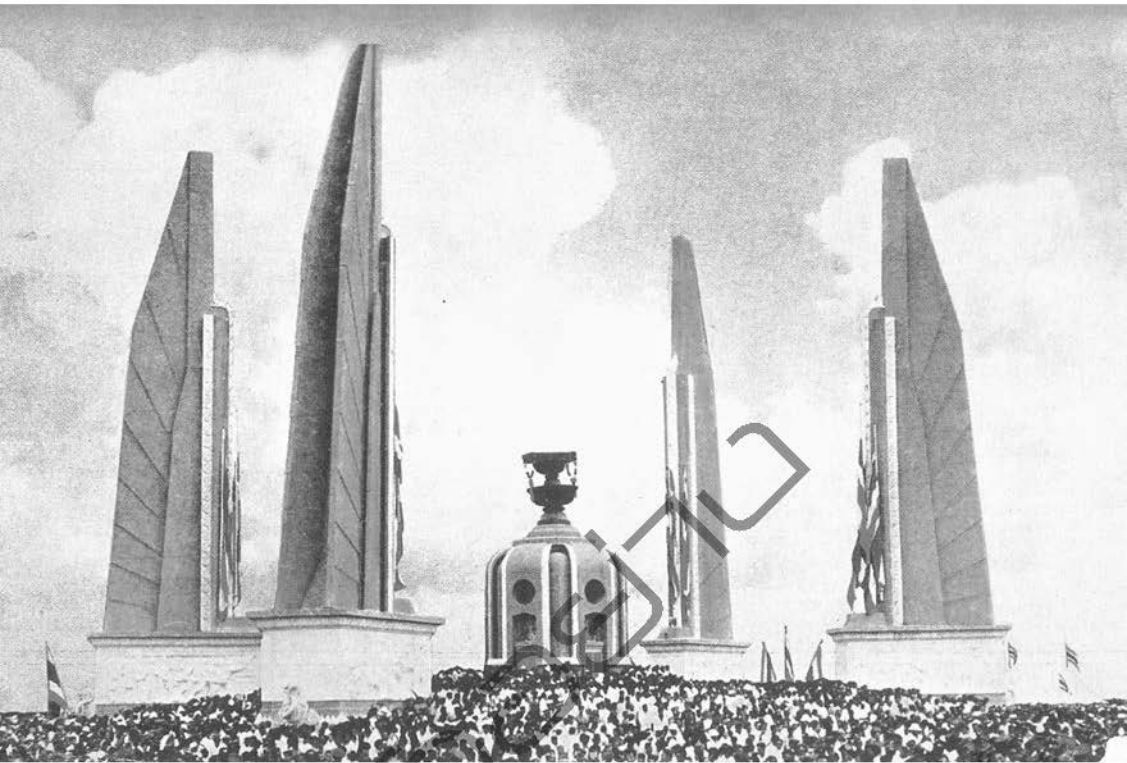
๕ มีนาคม ๒๕๖๓/๒๐๒๐

คำนำเสนอ สำหรับณัฐพล ใจจริง

เขียนเมื่อโรคโควิด-๑๙ ระบาดทั่วโลก

และเยาวชนคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ของไทย

กำลังปฏิบัติการ flash mobs เพื่อก่อร่างสร้างประชาธิปไตย

● ประชาชนร่วมชุมนุมกันในการเปิดอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยในวันฉลองวันชาติ
๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๓

ငါတို့အဖို့

แต่

YOSHIFUMI TAMADA

แต่

กราวหน้าพากย์

หนังสือเล่มนี้เปรียบเสมือนการท่องเที่ยวไปในบันทึกความทรงจำและความไฝ่ฝันของคนไทยทั้งบุคคลที่มีชื่อเสียงจนถึงสามัญชนที่เดินทางไปญี่ปุ่นเมื่อกว่า ๘๐ ปีก่อน ในยุคสมัยที่ไม่แต่เพียงโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากฝั่งตะวันตกมายังฝั่งตะวันออกเท่านั้น แต่ไทยยังได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ อีกด้วย

ความเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก ระบอบการปกครองของไทย รวมทั้งการก้าวขึ้นมาจากกลุ่มชนชั้นนำใหม่ ทั้งคณะราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ และปัญญาชนรุ่นใหม่ ทำให้บรรยากาศเมืองไทยในเวลานั้นเต็มไปด้วยจิตสำนึกแบบใหม่ สำนึกแห่งความเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน สำนึกแห่งความปรารถนาที่จะลิขิตและผลักดันชะตาชีวิตของชาติไทยไปสู่อนาคตใหม่

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว เดิมทีคำอธิบายเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ญี่ปุ่นภายหลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕ ที่ผ่านมามักถูกบดบังอยู่ภายใต้บรรยากาศของสงครามโลกครั้งที่ ๒ อันเต็มไปด้วยเรื่องราวของความสัมพันธ์ นโยบายก้าวร้าวของรัฐบาลไทย และการเข้าร่วมเป็นพันธมิตร

กับญี่ปุ่นอย่างจำใจ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ญี่ปุ่นมีความใกล้ชิดแน่นแฟ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน ทั้งยังเกิดขึ้นก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นเวลานานถึงเกือบหนึ่งทศวรรษ ในยุครัฐบาลคณะราษฎร พวกเขามีความต้องการสร้างประเทศไทยขึ้นใหม่อย่างรวดเร็วเพื่อทดแทนการเสียโอกาสการพัฒนาประเทศในยุคมหาอำนาจตะวันตกเข้าครอบงำไทย พวกเขาจึงหาต้นแบบการพัฒนาประเทศแบบใหม่ที่ไม่ถูกตะวันตกครอบงำ ไม่ถูกขัดขวางจากฝ่ายอนุรักษ์นิยม ญี่ปุ่นจึงกลายเป็นต้นแบบการพัฒนาที่พวกเขามองหา

ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงเป็นการตรวจสอบซ้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-ญี่ปุ่นในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๘๔ ผ่านกลุ่มเอกสารใหม่ เช่น หนังสือการเมืองเล่มเล็กและบันทึกความทรงจำของเหล่าบุคคลสำคัญทางการเมืองในรัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ รวมถึงปัญญาชนที่เดินทางไปดูการพัฒนาประเทศญี่ปุ่นในช่วงเวลานั้น เพื่อเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ และความเป็นมาของการพัฒนาประเทศไทยในสมัยรัฐบาลคณะราษฎรที่หายไปจากหน้าประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย

ด้วยเหตุนี้ หนังสือเล่มนี้จึงว่าด้วยเส้นทางแห่งการพัฒนาประเทศหรือสมัย “สร้างชาติ” ของคณะราษฎรที่ใช้ญี่ปุ่นเป็นต้นแบบในการพัฒนา (Japanization) อันเป็นชุดคำอธิบายที่เคยตกหล่นสูญหายไปจากประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย เพราะองค์ความรู้ว่าด้วยการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เหลือพื้นที่ความทรงจำเพียงแค่สมัยแห่งการพัฒนาตามแบบตะวันตก (Westernization) ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และการพัฒนาตามแบบอเมริกัน (Americanization) ในสมัยของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เท่านั้น

หนังสือเล่มนี้ไม่สามารถสำเร็จลงได้ หากปราศจากการสนับสนุน
ทุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยเอเชียและแอฟริกันศึกษา (ASAFAS)
แห่งมหาวิทยาลัยเกียวโต ที่ให้โอกาสข้าพเจ้ามีโอกาสค้นคว้าในห้อง
สมุดไทยชั้นเยี่ยมของศูนย์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (CSEAS)
ซึ่งเป็นความซาบซึ้งใจที่ไม่รู้ลืม ข้าพเจ้าขอขอบคุณ Prof. Yoshifumi
Tamada Prof. Toshiyuki Miyata และ Assoc. Prof. Tatsuki Kataoka

นอกจากนี้ ขอขอบคุณความช่วยเหลือและมิตรภาพจาก
คณาจารย์ของ ASAFAS ศ. ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ศ. ดร. ธงชัย
วินิจจะกุล ศ. ดร. เกษียร เตชะพีระ คุณเสถียร จันทิมาธร คุณสุพจน์
แจ้จรี คุณจุฬาลักษณ์ ภูเกิด คุณนิธินันท์ ยอแสงรัตน์ รศ. ดร. พวงทอง
ภาวีครพันธุ์ Prof. Søren Ivarsson Prof. Kewin Hewison Assoc. Prof.
Tyrell Harberkorn Dr. Patrick Jory ผศ. ดร.เกษม เพ็ญภินันท์ รศ. ดร.
สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ รศ. เวียงรัฐ เนติโพธิ์ รศ. ดร. ฤเดช เกิดวิชัย
รศ. พิศณุ พูนเพชรพันธุ์ รศ. ดร. อภิชาติ สถิตนิรามัย ผศ. ดร. บัณฑิต
จันทร์โรจนกิจ ผศ. ดร. พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ อาจารย์อนุสรณ์ ติปยานนท์
คุณนริศ จรัสจรรยาวงศ์ ผศ. ศรัญญา เทพสงเคราะห์ คุณอพิสิทธิ์
ธีระจารุวรรณ ผศ. ดร. นิภาพร รัชตพัฒนากุล อาจารย์นิตยาภรณ์
พรมัญญา อาจารย์ภัทรรัตน์ พันธุ์ประสิทธิ์ อาจารย์มารดารัตน์ สุขสง่า
Shinsuke Hinata Edoardo Siani รวมทั้งผ่น ดูน ตั้ง เบสท์ ธนภาษ
ดีดี กุล และต้อย และบุคคลอีกจำนวนมากที่มีอาจเอ่ยนามได้ครบถ้วน

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาเป็นอย่าง
สูงที่อนุญาตให้ข้าพเจ้าลาเพื่อทำการวิจัยในญี่ปุ่น

ณัฐพล ใจจริง

๑ (บน) ภาพถ่ายฝีมือช่าง
ภาพชาวญี่ปุ่นในงานวันวาง
พวงมาลา ๒๓ ตุลาคม และ
นิสิตยุวชนทหาร จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ล่าง)
ภาพถ่ายยุวชนทหารไทย
จากช่างภาพชาวญี่ปุ่น

СДАТЬ

ตามรอยอาทิตย์อุทัย:
แผนสร้างชาติไทยสมัยคณะราษฎร

ตามรอยอาทิตย์อุทัย

၄

ပြည်ထောင်စု

စာအုပ်

••

พวกเราต้องช่วยกัน
ทำนุบำรุงประเทศชาติ
ให้เจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป
จนเท่าเทียมหรือเพียงใกล้เคียง
อารยประเทศ

••

ท่ามกลางการเสื่อมสลายลงของระเบียบโลก (The World Order) ในยุโรป ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ จากสาเหตุที่เยอรมนีและอิตาลี เข้าทำทลายระเบียบโลกเดิม

ในเยอรมนี อิตเลอร์ก้าวขึ้นเป็นผู้นำสูงสุด (พ.ศ. ๒๔๗๖) เขาได้รับการสนับสนุนจากประชาชนให้ปฏิเสธรายอมรับเงื่อนไขที่กคชียเยอรมนีในสนธิสัญญาแวร์ซายส์ (Treaty of Versailles) ด้วยการฟื้นฟูกองทัพ สละมอาวุธ และประกาศระเบียบโลกใหม่ของยุโรปที่นำโดยเยอรมนี การทำทลายทว้ความเข้มข้้นขึ้น เมื่อเยอรมนีบุกยึดครองไรน์ลันด์ (Rheinland) (พ.ศ. ๒๔๗๙) เพื่อใช้เป็นแหล่งถ่านหินและเหล็กสำหรับบ่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศ และเมื่อเยอรมนีบุกโปแลนด์ (พ.ศ. ๒๔๘๒) ส่งผลให้อังกฤษ มหาอำนาจเดิ มประกาศสงครามกับเยอรมนี จนเป็นชนวนเหตุให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในที่สุด ส่วนกรณีทีอิตาลีบุกอภิสสินีเย (พ.ศ. ๒๔๗๘) ก็สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวของสันนิบาตชาติที่ไม่สามารถไกลเกลี่ยความขัดแย้งระหว่างประเทศได้

ในช่วงเวลานี้ ไม่แต่เพียงระเบียบโลกของยุโรปกำลังเสื่อมคลายลงเท่านั้น แต่กระแสขบวนการต่อต้านเจ้าอาณานิคมในเอเชียเวลานั้นมีส่วนสร้างความสั่นคลอนระเบียบโลกของเจ้าอาณานิคมตะวันตกด้วย

อีกฟากหนึ่งของโลกนั้น ญี่ปุ่นก้าวขึ้นเป็นศูนย์กลางอำนาจใหม่ (New Core) ของเอเชียตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๕ ด้วยความสามารถในการปรับวิทยาการสมัยใหม่ให้เข้ากับเอกลักษณ์ของคนญี่ปุ่นเพื่อการพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัย

ญี่ปุ่นเติบโตเองขึ้นเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่พร้อมด้วยความแข็งแกร่งทางการทหาร อันเป็นที่ประจักษ์นับตั้งแต่การมีชัยเหน่อรัสเซียในสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น (พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๔๕๘) เป็นต้นมา ไม่นานหลังจากนั้น ญี่ปุ่นเริ่มแสดงความมั่นใจแสนยานุภาพของตนเองในการบุกแมนจูเรีย (พ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๗๕) และการบุกจีนในเหตุการณ์ที่สะพาน

มารโค โปโล (พ.ศ. ๒๔๕๐) ซึ่งกรณีพิพาทครั้งนี้ สันนิบาตชาติประสบความล้มเหลวในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอีกเช่นกัน และไม่นานจากนั้น ญี่ปุ่นก็ก้าวขึ้นเป็นผู้จัดระเบียบโลกของเอเชียอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงระเบียบโลกทั้งในยุโรปและเอเชียครั้งสำคัญในพุทธศตวรรษที่ ๒๕ นี้ ย่อมมีผลกระทบต่อไทยด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ไทยเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

การปฏิวัติครั้งนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย ส่งผลให้โครงสร้างอำนาจการเมืองเปลี่ยนแปลงจากอำนาจอธิปไตยสถิตอยู่ที่พระมหากษัตริย์ โดยมีเหล่าพระบรมวงศานุวงศ์ระดับสูงเป็นผู้บริหารประเทศมาสู่หลักการใหม่คือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยมีรัฐธรรมนูญแบ่งอำนาจของโครงสร้างการปกครองออกเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ไม่แต่เพียงเท่านั้น การปฏิวัติครั้งนี้ คณะราษฎรผู้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ประกาศหลัก ๖ ประการ หรือนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐต่อประชาชนอีกด้วย ด้วยมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างกว้างขวาง

แม้ว่าไทย-ญี่ปุ่นจะมีความสัมพันธ์ต่อกันเป็นเวลายาวนานตั้งแต่สมัยอยุธยาก็ตาม^๑ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ญี่ปุ่นมีความกระชับแน่นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนนั้นเกิดขึ้นภายหลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕ นี้เอง

ทว่า เมื่อกล่าวถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ญี่ปุ่นสมัยใหม่ (หลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕) มักถูกพิจารณาอยู่ภายใต้ช่วงเวลาของสงครามโลกครั้งที่ ๒ อันเต็มไปด้วยเรื่องราวความคลั่งชาติที่น่าขบขัน

จากความรู้เหตุผลของทหรานิยม และความปวดร้าวจากผลของสงคราม ก็ตาม

แต่แท้จริงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ญี่ปุ่นเกิดขึ้นก่อนหน้าที่จะเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นเวลาถึง ๑๐ ปี เพียงแต่ได้มีการศึกษาไม่มากนัก ทั้งที่ห้วงเวลาดังกล่าวมีความสำคัญยิ่งสำหรับไทย กล่าวคือ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตย การเริ่มต้นการพัฒนาประเทศแบบใหม่ ความรู้สึกเป็นอิสระจากมหาอำนาจตะวันตก ด้วยบริบทดังกล่าวส่งผลให้ไทยมีความมั่นใจในการกำหนดชะตาชีวิตใหม่ของประเทศด้วยตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมไปกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทภายนอกที่ญี่ปุ่นก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจใหม่และทวีบทบาทบนเวทีการเมืองโลก ดังนั้น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทย-ญี่ปุ่นในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีความสำคัญยิ่ง แต่ทว่ายังมีการศึกษาในประเด็นนี้ไม่มากนัก

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว การศึกษาเรื่องการพัฒนาให้เป็นสมัยใหม่ของไทย (Modernization) ที่ผ่านมานั้นมักแบ่งออกเป็น ๒ สมัย กล่าวคือ สมัยแรกนับแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในช่วงเวลานั้นไทยมีการพัฒนาประเทศในมเียงไปตามแบบตะวันตก (Westernization) อันเป็นยุคล่าอาณานิคม (Colonialism) ซึ่งเป็นเวลาที่มหาอำนาจตะวันตกเป็นผู้เรืองอำนาจในโลก

ด้วยเหตุนี้ คำอธิบายที่มีต่อช่วงดังกล่าว จะเริ่มต้นอธิบายการเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ของไทยจากการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ. ๒๓๙๘ ว่า เมื่อไทยเริ่มเปิดประเทศด้วยการยอมทำสนธิสัญญาทางการค้ากับอังกฤษเป็นฉบับแรก ถือเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างไทยกับระบบโลก (World-System) แต่รัฐบาลในครั้งนั้นมีความพึงพอใจกับการเป็นผู้ส่งออกสินค้าการเกษตรและการ

นำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมที่อำนวยความสะดวกจาก ประเทศทุนนิยมศูนย์กลาง (Core) ในยุโรปเท่านั้น โดยปล่อยให้ การประกอบกิจการทางเศรษฐกิจตกอยู่ในมือชาวต่างชาติ เช่น ชาวตะวันตก ผู้เป็นเจ้าของอาณานิคม และชาวจีน

ด้วยความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันนี้ ไทยจึงตกอยู่ในฐานะเป็น เพียงประเทศชายขอบ (Periphery) เป็นผู้ผลิตสินค้าการเกษตรเพื่อความ ต้องการของประเทศทุนนิยมศูนย์กลางในยุโรปเท่านั้น แม้เศรษฐกิจ ของไทยจะเริ่มเปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบพอยังชีพไปสู่เศรษฐกิจแบบ การค้า เกิดการหมุนเวียนของระบบเงินตรา การตลาด และมีผู้ประกอบการค้า บ้างก็ตาม แต่โดยภาพรวมแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยยังคง มีความอ่อนแอ ไม่เข้มแข็งเพียงพอที่จะสามารถดำรงความเป็นอิสระ จากประเทศทุนนิยมศูนย์กลางได้^๕ หรือกล่าวอีกอย่างก็คือ เศรษฐกิจ การค้าของไทยที่ก่อตัวขึ้นจากการส่งออกแต่เพียงวัตถุดิบขั้นปฐมภูมินั้น ไม่สามารถเป็นสาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงในรากฐานการผลิตของสังคม ไทยให้มีความก้าวหน้าขึ้นได้^๖

ทั้งนี้ นักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจที่ศึกษาแนวทางการพัฒนา ประเทศไทยที่ผ่านมามีทั้งฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสุธี ประศาสน์เศรษฐ (พ.ศ. ๒๕๒๗) ต่่วงวิจารณ์แนวทางการพัฒนาประเทศในระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ว่า การพัฒนาประเทศเวลานั้นประสบความสำเร็จ ล้มเหลวในการสร้างผลิตภาพให้กับการเกษตร การพัฒนาอุตสาหกรรม รวมทั้งการสร้างโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมพื้นฐานให้กับไทย และ การพัฒนาการศึกษาที่มุ่งแต่เพียงการผลิตคนเข้ารับราชการเท่านั้น^๗ เช่นเดียวกับพรณี บัวเล็ก (พ.ศ. ๒๕๔๓) ที่เห็นว่าแม้ชนชั้นปกครอง จะสร้างความเจริญก้าวหน้าของไทยตามแบบตะวันตกด้วยการรวมศูนย์ อำนาจ และนำเข้าเทคโนโลยีโดยมีเป้าหมายหลักทางการปกครองเป็น สำคัญ แต่พวกเขากลับมิได้เป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลงการผลิต

“หนังสือเล่มนี้ เป็นตัวแทนของประวัติศาสตร์ที่สดชื่น long history ของไทยและญี่ปุ่น ที่น่าสนใจ น่าเรียนรู้อย่างยิ่ง”
(จากคำนำเสนอโดย ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. ชญาวิทย์ เกษตรศิริ)

การพัฒนาชาติให้เป็นสมัยใหม่ของไทย แต่เดิมถูกอธิบายไว้ว่ามีอยู่เพียง ๒ ช่วง คือ ตามรอยตะวันตกในสมัยล่าอาณานิคม กับตามรอยสหรัฐอเมริกาในสมัยสงครามเย็น

แต่แท้จริงแล้ว ไทยเคยมีรูปแบบการพัฒนาชาติตามรอยญี่ปุ่นช่วงเวลาสั้นๆ ในสมัยคณะราษฎร

หลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕ รัฐบาลคณะราษฎรต้องการสร้างชาติไทยให้เป็นสมัยใหม่โดยไม่ดำเนินตามรอยรัฐบาลระบอบเก่า ญี่ปุ่นมหาอำนาจใหม่ในเอเชียจึงกลายเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาชาติไทย ดังนั้น ไทยกับญี่ปุ่นจึงสานสัมพันธ์แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและเทคโนโลยีเพื่อร่วมกันสร้างชาติเอเชียให้ทันสมัยด้านอิทธิพลยุโรป

www.matchonbook.com

ประวัติศาสตร์

ISBN 978-974-02-1700-8

9 789740 217008

ราคา ๓๙๐ บาท